

Õiguskantsler

Teie 20.05.2017 nr

Meie 16.06.2017 nr 6-1/170736/1702625

Töövõimetoetuse maksmise tingimused osalise töövõimega inimesele

Lugupeetud []

Palusite kontrollida, kas Eesti Vabariigi põhiseaduse §-ga 29 on kooskõlas osalise töövõimega inimese kohustus töövõimetoetuse ja tööturuteenuste saamiseks otsida aktiivselt tööd.

Leian, et seadusesätetes, mis seovad osalise töövõimega inimestele töövõimetoetuse maksmise kohustusega otsida aktiivselt tööd, pole vastuolu põhiseaduse §-st 29 tuleneva sunniviisilise töötamise keeluga. Samuti ei saa põhiseadusvastaseks pidada, et tööturuteenuseid ei osutata kõigile osalise töövõimega inimestele, vaid neile, kes vajavad abi töö leidmisel.

[Eesti Vabariigi põhiseaduse](#) § 29 lõikest 2 tuleneb sunniviisilise töö keeld. Sama põhimõtte sisaldub mitmetes rahvusvahelistes lepingutes, mis põhiseaduse tõlgendamisel abiks on. Näiteks keelab sunniviisilise või kohustusliku töötamise [inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni](#) artikli 4 lõige 2. Õigust teenida elatist vabalt valitud kutsealal kaitseb [parandatud ja täiendatud Euroopa sotsiaalharta](#) (*sotsiaalharta*) artikli 1 lõige 2.

Euroopa Inimõiguste Kohus on rõhutanud, et mitte iga tööd, mida inimeselt nõutakse n-ö karistuse ähvardusel, ei saa pidada sunniviisiliseks või kohustuslikuks tööks konventsiooni artikli 1 mõistes.¹ Näiteks on Euroopa Inimõiguste Kohus märkinud, et ebamõistlik ei ole tingimus, mille järgi makstakse töötushüvitist inimesele, kes teeb nähtavaid pingutusi üldiselt aktsepteeritud töökoha saamiseks.²

Sarnasele järeldusele on jõudnud sotsiaalharta täitmist kontrolliv komitee. Küsimus sotsiaalharta artikli 1 lõike 2 rikkumisest võib tekkida siis, kui inimest ähvardab töötushüvitisest ilma jäämine, kui ta ei lähe tööle. Seetõttu on sotsiaalharta valguses oluline, kas inimest sunnitakse vastu võtma iga tööpakkumist või sobivat tööd. Nii ei näinud komitee vastuolu sotsiaalharta [tööturuteenuste ja -toetuste seaduse sätetes](#), mis seavad töötuna arvel oleku ja töötutoetuse saamise sõltuvusse töötü ühe põhikohustuse täitmisest ehk sobiva tööpakkumise vastuvõtmisest. Seejuures pidas komitee oluliseks, et sobiva töö pakkumisel töötule võetakse arvesse tema tervises seisundit, vahemaad töökoha ja kodu vahel, töötasu suurust ning (esimese 20 nädala jooksul ka) töötü haridust, eriala ja varasemat töökohta. Sobiva töö pakkumisest võib mõjuval

¹ [Van der Mussele vs Belgium](#) (nr 8919/80). Vt ka [Radi ja Gherghina vs Rumeenia](#) (nr 34655/14).

² [Schuitemaker vs Holland](#) (nr 15906/08).

põhjused keelduda ja töötutoetuse maksmise peatamise või lõpetamise otsust või töötuna arvelt maha võtmise otsust on võimalik vaidlustada.³

Kuigi komitee andis hinnangu üldiselt töötuna arvel olemise ja töötutoetuse saamise tingimustele, kehtivad samad põhimõtted suuresti ka töövõimetoetuse maksmisel, kuna töövõimetoetuse saamiseks eeldatakse osalise töövõimega töötutelt sarnast aktiivsust nagu teistelt töötutelt.

[Töövõimetoetuse seaduse](#) § 12 lõike 1 punktist 7 tuleneb, et osalise töövõimega inimene peab töövõimetoetuse saamiseks võtma end töötuna arvele ja täitma töötut kohustusi (nt otsima tööd, olema valmis vastu võtma sobiva töö, kontakteeruma Eesti Töötukassaga). Seda juhul, kui osalise töövõimega inimene juba ei tööta või pole hõivatud millegi sellisega, mis töötamist takistab.

Töövõimetoetuse maksmise tingimused põhinevad eeldusel, et osalise töövõimega inimene on osaliselt võimeline ise ülalpidamist teenima. Nagu ülejäänud ühiskonnaliikmed peavad ka nemad otsima viise, kuidas äraelamiseks vajalikud vahendid hankida. Põhiseadus lähtub eeldusest, et täisealine inimene vastutab enda äraelamise eest eelkõige ise. Mis tingimustel annab riik abi inimesele, kes on osaliselt võimeline endale sissetulekut teenima, on ühiskondliku kokkuleppe küsimus.

Kehtiva seaduse järgi on osalise töövõimega inimesel õigus töövõime langusest tingitud rahalisele abile, kuid tingimusel, et ta kasutab oma võimet ise endale (osaline) sissetulek tagada. Kui osalise töövõimega inimene töö kaotab või pole tööd leidnudki, ei jää ta töövõimetoetusest ilma, vaid toetuse maksmist jätkatakse. Selles olukorras eeldatakse, et osalise töövõimega inimene teeb oma võimetele vastavaid pingutusi töö leidmiseks.

Et töö leidmise väljavaateid suurendada, pakub Eesti Töötukassa töö leidmisel abi. Näiteks aitab ta välja selgitada töö leidmiseks vajalikud tegevused ja osutab neist lähtudes tööturuteenuseid, sh vahendab sobivat tööd. Eesti Töötukassa pakutatavad tööturuteenused ei ole niisiis tugi igapäevaelus toimetulemiseks, vaid need on suunatud otseselt töö leidmise soodustamisele. Seepärast ei ole tööturuteenused ette nähtud igähele, vaid neile, kel seda vaja tööle saamiseks (mõnel juhul ka tööl püsimiseks). Kui inimene keeldub korduvalt ja mõjuva põhjuseta tööle saamist toetava abi vastuvõtmisest, võib seda näha kui soovi puudumist end ise aidata.

Loodetavasti on neist selgitustest Teile abi.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Ülle Madise

Angelika Sarapuu 693 8427
Angelika.Sarapuu@oiguskantsler.ee

³ [Sotsiaalsete Õiguste Komitee järeldus Eesti kohta artikli 1 lõike 2 täitmise suhtes](#) (2016).